

Motion till riksdagen 2011/12:N381

av **Johan Linander (C)**

Lika konkurrens för hållbar utveckling

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en översyn bör göras av utformningen av de kommunala kompetensreglerna på energiområdet.

Motivering

Sedan länge anses kommunerna ha en oomtvistad rätt att engagera sig i och driva näringsverksamhet inom energiområdet. De flesta kommuner som bedriver sådan verksamhet gör det genom hel- eller delägda aktiebolag. Den närmare regleringen av den kommunala kompetensen på energiområdet och i vilken utsträckning kommuner får överlämna energiverksamhet åt kommunalt ägda bolag finns dels i kommunallagen, dels i flera av de energirättsliga speciallagarna. Syftet med särskilt de sistnämnda bestämmelserna är att konkurrensvillkoren för kommunala energiföretag ska vara likvärdiga med dem som gäller för övriga energibolag. Den valda lagtekniska lösningen med liknande, men inte identiska, regler i flera lagar innebär en otydlighet som medför att det avsedda syftet inte helt uppnås. Det medför i sin tur att de kommunala energiföretagen hämmas och inte fullt ut kan utveckla sin verksamhet för att bidra i omställningen mot ett mer hållbart och energieffektivt samhälle.

Idag gäller som utgångspunkt att all kommunal verksamhet omfattas av de kommunalrättsliga principerna om självkostnad, lokalisering, likställighet och allmänintresse. Härifrån görs sedan som sagt vissa undantag för kommunala energibolag i energilagstiftningen. Enligt 7 kap. 2 § ellagen (1997:857) gäller sålunda att ett kommunalt företag som bedriver ”*produktion av eller handel med el samt därmed sammanhängande verksamhet*” är undantaget från självkostnadsprincipen och i stället ska drivas på affärsmässig grund. Jämfört med 3 kap. 3 § aktiebolagslagen (2005:551) innebär det att ett sådant kommunalt

Fel! Okänt namn på

elproduktions- eller elhandelsbolag inte bara får, utan uttryckligen *ska* drivas i vinstsyfte.

Enligt 7 kap. 1 § ellagen gäller vidare att ett kommunalt elproduktions- eller elhandelsbolag får bedriva verksamhet utanför kommunens område. Det samma gäller kommunala elnätbolag om nätverksamheten sker i geografisk närhet till nätbolagets distributionsverksamhet inom kommunen och verksamheten utom kommunen sker i syfte att uppnå en ändamålsenlig nätverksamhet. För kommunala elnätbolag görs dock inget undantag från självkostnadsprincipen, vilket i princip innebär att aktiebolagsrättens vinstsyfte måste skrivas bort i de kommunala nätbolagens bolagsordningar. En särskild och oklar fråga är hur denna omständighet förhåller sig till ellagens bestämmelser om skälig avkastning i nätverksamhet.

Beträffande kommunala fjärrvärmebolag finns motsvarande bestämmelser i 38 § och 39 § fjärrvärmelagen (2008:263). Kommunal fjärrvärmeverksamhet är sålunda undantagen från självkostnadsprincipen och ska bedrivas på affärsmässig grund. Undantag görs även från lokaliseringsprincipen om fjärrvärmeverksamheten utanför kommunen drivs i geografisk närhet till verksamheten i den egna kommunen i syfte att uppnå en ändamålsenlig fjärrvärmeverksamhet.

Slutligen gäller enligt 5 kap. 1 § och 2 § naturgaslagen (2005:403) att kommunala företag som bedriver handel med naturgas är undantagna från självkostnadsprincipen och lokaliseringsprincipen samt att kommunala företag som bedriver distribution av naturgas är undantagna från lokaliseringsprincipen om verksamheten utanför kommunen sker i geografisk närhet till verksamheten i den egna kommunen i syfte att uppnå en mer ändamålsenlig distributionsverksamhet. Liksom för elnätbolag gäller dock att distributionsverksamhet avseende naturgas inte är undantagen från självkostnadsprincipen.

De nu redovisade bestämmelserna styr visserligen endast de ändamål för vilka kommunerna får bilda aktiebolag. I strikt mening styr de alltså inte det kommunala aktiebolagets verksamhet när bolaget väl har bildats, eftersom aktiebolaget då styrs av aktiebolagsrättsliga regler. Kommunallagen innehåller dock bestämmelser som syftar till att det kommunala ändamålet med bolaget säkerställs. Vidare gäller sedan ett par år bestämmelserna i 27–32 §§ konkurrenslagen (2008:579) om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Enligt dessa regler kan exempelvis ett kommunalt bolag förbjudas att bedriva viss verksamhet om den snedvrider eller hämmar konkurrensen på ett visst område. Förbud får dock inte meddelas om verksamheten är försvarbar ur allmän synpunkt eller om den är förenlig med lag. I praktiken blir därför de ovan redovisade kompetensreglerna styrande för de kommunala energibolagens verksamhet.

Som ovan påpekats är syftet med kompetensreglerna på energiområdet att göra konkurrensvillkoren för de kommunala energibolagen likvärdiga dem som gäller för övriga företag på energimarknaden (se exempelvis prop. 1996/97:136 s. 71). Reglernas detaljerade utformning ger dock i det praktiska livet upphov till många frågor. Exempelvis framgår det inte helt klart i vilken utsträckning de kommunala energibolagen får bedriva verksamhet avseende fjärrkyla. Sådan kan produceras med hjälp av flera olika tekniker. Exempelvis

kan värmeenergin i fjärrvärme användas i absorptionskylmaskiner och som sorptiv kyla. Även vatten från sjöar kan användas i separata system för kallvatten, s.k. frikyla. Oavsett vilken teknik som används gäller att miljöpåverkan och energiförbrukningen är minimal jämfört med vad som är fallet vid kylning med hjälp av lokala kylanläggningar. Det finns således uppenbara miljöfördelar om kommunala fjärrvärmebolag även kan tillhandahålla fjärrkyla.

Möjligheten att kombinera fjärrvärme och fjärrkyla är ett exempel på produktutveckling inom energiområdet. Den rådande utvecklingslinjen är att energibolagen går från att tillhandahålla enstaka energinyttigheter mot att i stället tillhandahålla s.k. energilösningar. Denna utveckling är givetvis affärsmässigt motiverad men drivs i inte så liten grad även av politiska krav på hållbar utveckling och energieffektivisering m.m. – inte minst från EU. I detta sammanhang kan till exempel hänvisas till EU-kommissionens förslag till nytt direktiv om energieffektivitet, KOM(2011) 370, som bland annat uppställer krav på att utveckla potentialen för effektiv fjärrvärme och fjärrkyla. Eftersom tillhandahållandet av energilösningar bygger på att energibolagen kan tillhandahålla en palett av nyttigheter och tjänster ter sig de kommunala kompetensreglerna på energiområdet alltmer fragmentariska och föråldrade med sin inriktning på enstaka energinyttigheter. Reglerna begränsar därmed som ovan visats de kommunala bolagens möjligheter att utveckla sitt produktutbud och möta efterfrågan på nya, miljövänliga energitjänster.

Av ovan anförda skäl bör en översyn göras av utformningen av de kommunala kompetensreglerna på energiområdet. Lämpligen slopas den gällande och ur lagteknisk synvinkel olämpliga modellen med regler i flera olika speciallagar till förmån för en mer sammanhållen och mindre kasuistisk reglering direkt i kommunallagen. Det kan understrykas att fråga inte är om att utöka den kommunala kompetensen, utan det handlar endast att förtydliga densamma. Om gränserna inte tydliggörs är risken uppenbar att de kommunala energibolagens utvecklingskraft inte utnyttjas tillfullo i miljöomställningen. Reglernas konkurrensneutraliserande syfte riskerar i sådant fall dessutom att förfelas. Avslutningsvis förtjänar det att påpekas att reglernas syfte att likställa konkurrensen i praktiken främst gäller för statligt ägda bolag, inte privata. Paradoxalt nog gäller alltså att om ett kommunalt bolag är förhindrat att leverera en energilösning av skäl hänförliga till den kommunala kompetensen, så kommer affären i stället sannolikt tas av ett statligt ägt energibolag. Även i beaktande härav bör en regelöversyn genomföras.

Stockholm den 5 oktober 2011

Johan Linander (C)